

XIII) Küreselleşme Karşıtlığı ve Alternatif Küreselleşmeler: Yeni Siyaset Açılımları

Küreselleşme tartışmasının damgasını vurduğu 90'lı yıllar, oldukça hızlı bir biçimde gerek neoliberal kapitalist küreselleşmeyi politik ve ideolojik olarak eleştiren, gerekse küreselleşmenin yaşamın çok farklı alanlarında getirdiği dönüşümlere kuşku ile bakan farklı eleştirel akımların, siyasal hareket ve pozisyonların da ortaya çıkışına sahne oldu. Kimi ülkelerde korumacı ekonomik politikaların savunulmasından göçmen karşıtlığına ve yabancı düşmanlığına; küresel ekonomik düzenin yarattığı yoksullaşma ve dışlanma biçimlerinin ön plana çıkarıldığı küreselleşme karşıtı söylemlerden küresel terörist örgütlerin küreselleşme karşıtı söylemlerine, küreselleşmenin yarattığı çevresel yıkımı dile getiren çevre hareketlerinden, alternatif küreselleşme projelerine kadar çok farklı yönleri ve boyutları olan bir küreselleşme eleştirisi, günümüzde yaygın olarak yapılmaktadır. Birçok yazara göre, küreselleşme her ne kadar halen hâkim politik/ ekonomik perspektif olsa da, yarattığı olumsuzluklar nedeniyle ciddi bir şekilde eleştirilmektedir ve yeni arayışların zamanı gelmiştir.

Yoksulluk ve dünyanın büyük bir kısmında milyonlarca insanın küreselleşmenin nimetlerinden mahrum olarak yaşamakta olmaları, en çok dile getirilen hususların başında gelmektedir. Buna göre, henüz daha 90'larda ortaya konduğu üzere, dünyanın her yeri eşit bir şekilde küreselleşmemektedir. En dipteki bir milyar, temel insani gereksinimlerden mahrum bir şekilde yaşamaya devam etmektedir. Son yayımlanan rakamlara göre, 7 milyarı aşan dünya nüfusunun 3.7 milyarı çok yoksul durumdadır ve dünya zenginliğinin yarısı sadece 42 kişinin elindedir. Bunun yanı sıra, gelişmiş ülkelerde de farklı yoksullaşma ve yoksunlaşma türleri ortaya çıkmaktadır. Küreselleşmenin sembolü olan dev metropoller, geniş kesimlerin eğitim, barınma, sağlık gibi hizmetlerden yararlanamadığı, toplumsal olarak dışlandığı; aşırı rekabet içindeki sektörlerin yoğun nüfusu ucuz emek kaynağına dönüştürdükleri; eğitilmiş kesimlerin dahi işsizlik korkusu içinde, ciddi sömürü içeren iş ve ücret politikalarına boyun eğmek zorunda kaldıkları mekânlardır. Güvencesiz çalışma küreselleşmenin en olumsuz sonucu olarak geniş kesimleri tehdit etmektedir. Tüm sektörlerde ve her düzeyde esnek istihdam, bugün en önemli toplumsal sorundur ve yoksullaşmanın farklı boyutlarını ortaya çıkarmaktadır. ***Prekarya*** ve ***artık nüfus (surplus population)*** gibi kavramlar, özellikle gelişmiş dünyadaki emek kesiminin içinde, çok farklı

nedenler ve şekillerde güvencesiz olarak çalışmakta olan, ya da süresiz bir biçimde çalışma yaşamının dışında kalan, mevcut ekonomik düzene entegre olması artık olanaksız olan ve bir güvenlik sorunu gibi algılanmaya başlanan geniş yoksul kesimleri ve farklı sınıfsal kategorileri anlatmak için ortaya atılmış kavramlardır. Bu çerçevede, özellikle 2008 krizinin ardından, ABD ve pek çok Avrupa ülkesinde, özellikle işsiz, meslek sahibi orta sınıfların, kadınların ve gençlerin yoğun katılım gösterdiği kent temelli toplumsal direniş hareketleri art arda patlak vermiştir. 2011 sonrası Arap ayaklanmaları da, bir görüşe göre, en temelde Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki neoliberal politikalara bir tepkidir.

Bu noktada vurgulana husus şudur ki, küreselleşme kendi muhaliflerini yaratan bir süreçtir. 1990'larda bu muhalif yapıların en önde gelenleri çeşitli şekillerde kapitalizm karşıtlığı şemsiyesi altında bir araya gelen kesimlerdi: Örneğin Dünya Sosyal Forumu'na katılan farklı gruplar gibi. Bu gruplar, çokuluslu şirketlerin yerel kaynakları sömürmeleri ve yerel ekonomileri ortadan kaldırmaları, özellikle kadınlar, çocuklar, gençler, azınlıklar ve göçmenler gibi, küreselleşmeden zarar gören, dezavantajlı toplumsal kesimlere dikkat çekmeye çalışıyorlardı. Süreç içinde küreselleşmeye dönük eleştiriler de çeşitlendi. Köktenci akımlar ve neo-faşist gruplar gibi, gerici hareketlerin yanı sıra, küreselleşmeye dönük yapıcı eleştirilerin yeni küresellik biçimlerini geliştirmenin tek yolu olduğunu savunan ve bu grupları yeni bir kamusalılığın başlangıcı olarak tanımlayan, demokrasi, barış, ekolojik sürdürülebilirlik, toplumsal adalet gibi değerlere vurgu yapan ilerici hareketler de giderek yayılmaya başladı. Genel olarak özellikle bu son muhalif hareketleri, **aşağıdan küreselleşmenin** bir parçası olarak görmek gerekir. ABD'nin temsil ettiği ekonomik küreselleşmeye muhaliftirler ve küreselleşmenin sağladığı artan küresel etkileşimin, insanlığın karşı karşıya olduğu daha ciddi sorunların çözümü için kullanılması gerektiğini vurgularlar. Diğer bir deyişle bir bütün olarak küreselleşmeye değil; şirket küreselleşmesine karşıdır. Daha etkin bir biçimde, aşağıdan gelen, demokratik bir küreselleşmeyi amaçlarlar. Bu çerçevede de en genelde yerel yönetimlerin güçlendirilmesini savunurlar.

Birçok yazarın vurguladığı gibi, 2008 ekonomik krizi sonrası, küreselleşmeye dönük eleştiriler daha ciddi bir zemin kazanmıştır. Küresel eşitsizlik ve adaletsizliklerin giderilememesi ve aynı zamanda küresel çevresel bozulmaya dönük geniş ölçekli ve yaptırım

içeren politikaların oluşturulup uygulanamamasının, sadece küreselleşmenin değil, insanlığın sonunu getireceği yaygın olarak tartışılmaya başlanmıştır.